

S. KUZNETS KHNUe

Founder:

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky avenue, 9-A, Kharkiv, 61166, Ukraine
<http://www.hneu.edu.ua/>

Received on: 3rd of September, 2018

Accepted on: 14th of September, 2018

© Maryna Mashchenko, 2018

Maryna Mashchenko, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Statistics and Forecasting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine.

This is an Open Access article, distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Maryna Mashchenko (Ukraine)

PROCESS OF MANAGEMENT OF ENVIRONMENTAL SECURITY OF THE ENTERPRISE

Abstract

Proved that at the present stage of economic development of state, environmental and socio-economic security plays an important role. The achievement of which is possible through the process of managing of invarionmental safety of the enterprise. It is considered that the purpose of the article is to study the implementation details of the environmental security of an enterprise. It will solve the problems of ecological-economic interaction and will allow building a sustainable development economy, that is, an environmentally and socially balanced economy. The purpose of the article is to study the process of management of enterprise security. The existing processes of enterprise safety management are investigated. The stages of the process of management of enterprise security of the enterprise are offered.

Keywords

security, environmental economy, environmental security of the enterprise, government, socio-economic development

JEL Classification

O10, O11, O50

М.А. Мащенко (Україна)

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ІНВАЙРОНМЕНТАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація

Обґрунтовано, що на сучасному етапі розвитку економіки важливу роль відіграє соціо-еколого-економічна безпека підприємства. Досягнення якої можливе за допомогою процесу управління інвайронментальної безпеки підприємства. Визначено, що дослідження особливостей реалізації інвайронментальної безпеки підприємства дозволить вирішити проблеми еколого-економічної взаємодії та дозволить побудувати економіку сталого розвитку, тобто екологічно та соціально збалансовану економіку. Метою статті є дослідження процесу управління інвайронментальною безпекою підприємства. Досліджено існуючі процеси управління безпекою підприємства. Запропоновано етапи процесу управління інвайронментальною безпекою підприємства.

Ключові слова

безпека, інвайронментальна економіка, інвайронментальна безпека підприємства, держава, соціально-економічний розвиток

Класифікація JEL

O10, O11, O50

ВСТУП

В сучасних моделях управління все більше приділяється увага безпеці функціонування підприємств. Проблеми екологічної безпеки – об'єкт вивчення як на глобальному, так і особистісному рівні. Актуалізується ця проблема і для підприємств, особливо – природокористувачів. Поштовхом для теоретичних досліджень стали принципи сталого розвитку, зеленої економіки, екологічно чистого виробництва. Проте підприємство – складна соціоекологоекономічна система, що обумовлює складність

і багатогранність цілей розвитку. Це вимагає їх узгодження, пошуку компромісів, що обумовило необхідність поєднання інвайронментальної та екологічної складової при обґрунтуванні концепції безпеки лісових господарств. Практика їх господарювання потребує відповідних інструментів щодо планування та реалізації заходів, спрямованих, з одного боку, на зниження негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище, збереження, відтворення та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу лісових екосистем, з другого, забезпечення ефективної, прибуткової діяльності, що дозволяє забезпечити розширене відтворення, конкурентоспроможність, реалізацію поставлених цілей. Тому інвайронментальна безпека стає одним з базових критеріїв оцінки ефективності менеджменту підприємства, а її забезпечення розглядається як один з ключових процесів діяльності підприємства.

1. ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД

Досліджено взаємозв'язок економічної безпеки та інвайронментальної економіки, теоретично обґрунтовано сутність економічної категорії «інвайронментальна безпека» Мащенко [7]. Визначено пріоритети інвайронментальної безпеки Мащенко [8]. Досліджено особливості реалізації інвайронментальної безпеки Мащенко [6]. Проблему еколого-економічної безпеки досліджували в наукових розробках такі вчені-економісти як: Чубукова [3], Ліпкан [5], Васильєв [9], Вергун [10], Черчик [2, 1]. Дослідження інвайронментальної економіки мають місце в роботах вчених-економістів: Хопнера, Канта, Шолтенса [4].

2. МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета – дослідження особливостей реалізації інвайронментальної безпеки підприємства та процесу її управління.

3. РЕЗУЛЬТАТИ

Практичну направленість у визначенні змістовного наповнення управління інвайронментальною безпекою підприємства забезпечує процесний підхід, згідно якого управління інвайронментальною безпекою підприємства – це сукупність взаємодіючих процесів, які відбуваються у внутрішньому середовищі підприємства і забезпечують реалізацію поставлених цілей з урахуванням чинників зовнішнього середовища.

Цей підхід використовували багато вчених. Зокрема, Чубукова та Ольшанська розглядають процес управління економічною безпекою підприємства як «комплекс взаємопов'язаних операцій, спрямованих на досягнення підприємством стану інвайронментальної безпеки, тобто такого стану, в якому ймовірність негативних змін під впливом середовища є прийнятною».

Вчені називають такі етапи цього процесу:

1. Поточний моніторинг зовнішнього середовища; моніторинг внутрішнього середовища.
2. Діагностика показників діяльності суб'єкта господарювання та аналіз їх динаміки; виявлення передумов адаптації суб'єкта господарювання; формулювання цілей адаптації.
3. Вибір форми адаптаційної реакції та визначення її змісту; планування процесу адаптації.
4. Формування організаційної структури управління процесом адаптації з розподілом повноважень та відповідальності.
5. Доведення інформації щодо адаптаційних змін до персоналу, його мотивація.
6. Контроль та аналіз рівня виконання заходів адаптації.
7. Розробка та впровадження заходів щодо усунення виявлених недоліків, корегування адаптаційних заходів.
8. Оцінка ефективності застосування механізму адаптації.

Проте в цьому підході акцент ставиться на адаптації підприємства до змін в оточенні, що вже відбулись [3].

Ліпкан обґрунтовуючи сутність забезпечення національної безпеки, визначає його як активний процес свідомої цілеспрямованої діяльності суб'єкта управління, спрямованої на запобігання можливого порушення його нормального функціонування в результаті дії загроз та небезпек [5].

На нашу думку, найважливішим завданням системи управління інвайронментальною безпекою підприємства є забезпечення його внутрішньої стійкості та запобігання деструктивним впливам середовища підприємства, особливо природного.

Васильєв і Мейта обґрунтовують такі етапи формування системи інвайронментальної безпеки:

1. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища.
2. Оцінка рівня інвайроментальної безпеки підприємства за кожною складовою.
3. Моделювання нової системи інвайроментальної безпеки підприємства.
4. Вибір інструментів і засобів захисту від виявлених загроз.
5. Визначення центрів відповідальності та повноважень керуючих осіб.
6. Підготовка пропозицій щодо удосконалення системи інвайроментальної безпеки.
7. Розрахунок необхідних ресурсів.
8. Планування бюджету; упровадження сформованої системи на підприємстві та оцінка її ефективності [9].

Вергун, Нефедова, Тарасенко виділяють такі етапи процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства:

- проведення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього діагностування фінансової кризи (вибір індикаторів кризового розвитку, визначення відхилень фактичних значень від нормативних, аналіз виявлених відхилень, причин їх виникнення);
- визначення заходів щодо запобігання загрозам фінансово-економічній безпеці підприємства (оцінка потенційних можливостей підприємства щодо подолання загрози, розробка заходів, спрямованих на нейтралізацію загрози, оцінка ефективності планованих заходів з точки зору нейтралізації негативних впливів) [10].

Зазначений підхід, на нашу думку, відображає сутність тактичного управління, що, безумовно, важливе в контексті забезпечення швидкого реагування на негативні зміни. Використання процесного підходу дозволяє чітко встановити зміст, послідовність, функціональну направленість, адресність виконання дій. Це, в подальшому, при розробці механізму управління інвайронментальною безпекою підприємства, забезпечує формування процедур, правил, функціоналів щодо визначених бізнес-процесів.

Такий підхід має й інші важливі переваги:

1. Кожен процес націлений на кінцевий результат, а отже виконавець відповідає за його якість.
2. Обмін інформацією здійснюється усередині робочої групи бізнес-процесів, що виключає її спотворення, значно скорочує терміни передачі від одного суб'єкта бізнес-процесів до іншого.
3. Підвищується оперативність і адаптивність діяльності.
4. Розуміння процесу управління інвайронментальною безпекою підприємства загалом, від початку до кінця, дозволяє оптимально планувати ресурси, що забезпечить скорочення витрат, дозволить розподілити інвестиції у пріоритетні з позиції забезпечення безпеки сфери діяльності.
5. Знаючи всю послідовність етапів, можна так спланувати дії, щоб забезпечити ітераційність та перманентність управління інвайронментальною безпекою підприємства загалом, що дозволить запобігти багатьом проблемам у майбутньому і бути готовим до активних дій у разі виникнення негативних ситуацій.

З урахуванням зазначеного пропонуємо такі етапи процесу управління інвайронментальною безпекою підприємства:

- формування інституційного середовища забезпечення інвайронментальною безпеки підприємства (норми, процедури, правила, система організаційного забезпечення, формування еколого-інвайронментальної політики);
- моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства;
- аналіз показників стану внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства;
- діагностика рівня інвайронментальної безпеки (відповідно до розроблених норм);
- прогнозування впливу чинників на рівень інвайронментальної безпеки;
- визначення можливостей і обмежень в діяльності підприємства щодо забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства;
- розробка заходів щодо забезпечення інвайронментальної безпеки;
- реалізація заходів щодо забезпечення інвайронментальної безпеки;
- контроль за реалізацією заходів;
- оцінка ефективності управлінських рішень (Рисунок 1).

Формування інституційного середовища забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства передбачає об'єднання різних інструментів, різнопланових і різнорідних функцій у цілісний механізм, орієнтований на цілі забезпечення інвайронментальної безпеки. Ці інструменти мають бути «вмонтованими» в систему управління підприємством, незалежно від ситуації, в якій воно знаходиться. Тим самим досягається комплексність, всеосяжність завдань управління інвайронментальною безпекою на всіх рівнях менеджменту. В ідеалі має бути спеціалізована структура з конкретними функціями забезпечення та підтримки інвайронментальної безпеки. Метою формування такого інституційного середовища є забезпечення працівників підприємства ефективними засобами підтримки інвайронментальної безпеки, для чого впроваджуються певні елементи інфраструктури забезпечення інвайронментальної безпеки, методи та стандарти дій з управління безпекою, що враховують існуючу нормативну базу, забезпечують захищеність, керованість, адаптивність, швидкість реагування.

Цей етап передбачає розробку методичних рекомендацій щодо реалізації усіх наступних етапів процесу управління інвайронментальною безпекою підприємства, а саме: політики забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства; методики моніторингу та аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, діагностики стану інвайронментальної безпеки, прогнозування; механізму забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства; формування (удосконалення) організаційного забезпечення.

Джерело: Розроблено автором.

Рисунок 1. Процес управління інвайронментальною безпекою підприємства

ВИСНОВКИ

Таким чином, процес управління інвайронментальною безпекою підприємства повинен містити наступні етапи: моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; аналіз показників стану внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; діагностика рівня інвайронментальної безпеки (відповідно до розроблених норм); визначення якості та ефективності застосування складових інвайронментальної безпеки підприємства; прогнозування впливу чинників на рівень інвайронментальної безпеки; визначення можливостей і обмежень в діяльності підприємства щодо забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства; розробка заходів щодо забезпечення інвайронментальної безпеки; реалізація заходів щодо забезпечення інвайронментальної безпеки; контроль за реалізацією заходів; оцінка ефективності управлінських рішень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Cherchuk, A. O. (2016). Процес управління еколого-економічною безпекою підприємства [Protses upravlinnia ekoloho-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskiy politekhnichnyi instytut"*, 28(1200), 51-54.
2. Cherchuk, L. M. (2016). Менеджмент якості навколишнього середовища [Menedzhment yakosti navkolyshnoho seredovyscha]. *Ekonomichni innovatsii*, 61, 377-383.
3. Chubukova, O. J., & Olshanska, O. V. (2015). Адаптація системи управління економічної безпеки підприємства [Adaptatsiia systemy upravlinnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva]. *Efektivna ekonomika*, 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3765>
4. Hoepner, A. G. F., Kant B., Scholtens B., & Yu, P.-S. (2013). Is the journal Ecological Economics really in itself a poor and misleading guide to what ecological economics is about? A reply to "Influencing the perception of what and who is important in ecological economics". *Ecological Economics*, 89, 174-176. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2013.03.001>
5. Lipkan, V. A. (2009). *Національна безпека України [Natsionalna bezpeka Ukrainy]* (576 p.). К.: KNT.
6. Mashchenko, M. A. (2018). Особливості реалізації інвайронментальної безпеки України [Osoblyvosti realizatsii invaironmentalnoi bezpeky Ukrainy]. *Upravlinnia rozvytkom*, 2, 64-68.
7. Mashchenko, M. A. (2017). Теоретичне обґрунтування сутності економічної категорії «інвайронментальна безпека» [Teoretychne obgruntuvannya sutnosti ekonomichnoi katehorii «invaironmentalna bezpeka»]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 60, 49-55.
8. Mashchenko, M. A., & Lytvynenko, A. V. (2018). Визначення пріоритетів інвайронментальної безпеки України [Vyznachennia prioritytetiv invaironmentalnoi bezpeky Ukrainy]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 61, 47-53.
9. Vasyliiev, O. V., & Meita, V. I. (2013). Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств [Formuvannya systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu promyslovykh pidpriemstv]. *Ekonomichniy analiz*, 14(2), 138-145.
10. Verhun, A., Nefedova, T., & Tarasenko, I. (2015). Особливості управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Osoblyvosti upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva]. *Mezhdunarodnyi nauchnyi zhurnal*, 2, 27-31.